

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci Svarez, Granatensis, E Societate Iesv
Doctoris Theologi, Et In Conimbricensi Academia
Sacrarum Literarum Primarij Professoris. Tractatvs De
Legibvs, Ac Deo Legislatore**

Suárez, Francisco

Mogvntiae, 1619

Cap. XIII. Vtrùm lex Canonica possit concomitanter præcipere, aut
prohibere actus internos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94074](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94074)

modo autem Ecclesiastica etiam lex in hac materia versari possit, in c. sequenti dicitur.

12. De dispensatione votorum.

13. De potestate in votis.

Secundum exemplum erat de potestate dispensandi in votis, etiam si sola mente interiori facta sint. Ad quos respondeo, non esse similem rationem. Primo, quia illa potestas non est coactiva, sed iurisdictionis voluntariae, & ideo mirum non est, quod circa actus internos data sit. Secundo, quia haec potestas magis respicit forum animae, seu eius bonum, quam externam gubernationem Ecclesiae, & ideo ex hac parte merito extendi potuit ad actus internos. Declaratur, quia haec potestas data est a Deo ad remittendum nomine eius obligationem illi factam per hominis promissionem, & ita eius actus versatur tantum inter hominem, & Deum, ideoque in actum interiore cadit. Imo, si attentè res consideretur, propria voti obligatio, quae per eius dispensationem tollitur, per actum internum inducitur: nam exterior prolatio voti magis est, ut hominibus, innotescat obligatio voti, quam apud Deum illam inducat, quia Deus non indiget signo externo, ut cognoscat, & accipiat promissionem, & ideo talis potestas per se respicit illam obligationem, siue per solum actum internum, siue cum externo inducta sit. Moraliter autem loquendo, semper necessarium est, ut votum internum exterius proponatur superiori, ut illud valeat dispensare. Nam licet cogitari possit casus, in quo superior votum ignorans, sub conditione dicat. Ego tecum dispenso, si fortè votum emisisti, etiam sola mente, tamen hoc non potest moraliter considerari, quia dispensatio voti requirit cognitionem causae, & consequenter cognitionem materiæ eius, & periculi, quæ vix potest intelligi moraliter sine noticia voti. Verum est tamè hoc non multum referre, quia semper actus huius dispensationis fertur in ipsum vinculum, & internum actum, licet exterior significatio illius præcedat.

13. De commutatione votorum.

Tertio idem dicendum est, de commutatione voti: nam est eiusdem potestatis, quatenus iurisdictionem Prælati requirit, aliqualemque dispensationem saltem partialem includit, ut tract. de relig. lib. 6. c. 9. & seq. dictum est. De irritatione vero alia est ratio, quia non necessarium est potestatis iurisdictionis, sed dominatiuæ, ut ibidem dixi. Fit autem dupliciter, scilicet, vel ex parte materiæ, vel ex subiectione voluntatis vouentis. Prior modus tunc habet locum, quando materia est sub alterius dominio, & potestate, & ideo necesse est, ut sit materia sensibilibus: nam illa tantum ita esse potest sub alterius potestate, ut possit liberè usum illius prohibere, & ita ex hac parte talis irritatio directe versatur circa materiam sensibilem, & indirecte, ac per consequentiam tollit internum vinculum voti. Si autem tale esset votum, ut non solum actus ipse promittendi esset mentalis, sed etiam materia promissa esset interna, ut sancta cogitatio, vel mentalis oratio, non possit ex parte materiæ irritari, nisi remote, præcipiendo nimirum aliquod opus externum, quod aliud internum impediret. At verò per irritationem directam possunt huiusmodi vota irritari, eo quod vouens quoad suam voluntatem, & potestatem se obligandi firmiter pendet omnino à voluntate alterius, vel ob defectum ætatis, & naturalem subiectionem, ut in filio impubere, vel ratione religiosa professionis, & voti obedientiæ, quod includit: hanc autem dependentiam habent vota, ut promissiones ad Deum sùt, ac subinde etiam, ut mentalia sunt, quia respectu Dei sibi consummantur. Denique vota hæc conditionem includunt, ratione cuius irritari possunt, non subsistente conditione. Et ita ex his actibus nullum potest sumi argumentum à simili, quia sunt valde diversi, & à diuersis non fit illatio.

14. De remissione peccatorum.

Quartum exemplum erat de remissione peccatorum apud Deum per indulgentias, quod idem habet responsum. Nam potestas ad dispensandum thesaurum

per concessionem indulgentiarum, magis reducitur ad potestatem fori interioris: nam illud negotium etiam versatur inter hominem, & Deum, & ad perfectam liberationem animæ ab omni reatu ordinatur, ut in proprio tract. de Indulgent. dictum est. Denique quod ultimo loco sibi assumitur, falsum est, scilicet, excommunicationem ferri propter actum purè mentalem, nam iura, quæ loquuntur de peccato hæresis, intelliguntur de illa, quæ prodit aliquo modo in actum externum, ut communiter Doctores allegati docent, & in propria materia ex professo tractandum est, & explicandum, & nonnulla de hoc puncto diximus in tom. 7. de Censur. disput. 4. sect. 2. De alia verò difficultate sibi tacta de conditionibus occultis actuum exteriorum, dicemus commodius capite sequenti.

15.

Ad ultimam confirmationem de subiectione quoad actus internos mediante voto, non desunt, qui existimeat, etiam ratione voti obedientiæ non posse superiorem præcipere actum mere internum, ut v. g. orationem mentalem, quia licet possit prohibere exteriores actus qui interiorem impedire possunt, non verò directe obligare ad exercendum actum interiorem. Et videtur fauere D. Thomas 2. 2. q. 104. ar. 5. quatenus generaliter ait, quoad interiores animi motus hominem soli Deo subijci. In contrarium verò est, quia homo potest vouere Deo immediate, & absolute actum mere internum, ut omnes in materia de voto absolute fatentur, & est res clara, quia tale votum erit de meliori bono, & possibili. Ergo potest etiam idem vouere sub conditione, si Prælati præceperit, quia hoc, nec difficilius est, nec minus honestum, quam primum: hoc autem virtualiter fit vouendo obedientiam in ordine ad talem actum; ergo supposito tali voto, potest superior præcipere talem actum.

D. Thom.

Quocirca loquendo de possibili, hoc posterius censeo verum. Neque est simile de potestate legis, quia lex fundatur in iurisdictione, quæ solum data est, quantum expedit ad bonum commune, ut diximus: hoc a præceptum fundatur in voluntate vouentis, & pacto, seu promissione eius, quæ quia Deo principaliter fit, de actu etiam mere interno fieri potest. Item quia materia voti latius patet, quam legis: nam votum maxime est de consilijs, de quibus non est lex. An verò de factis Prælati religionum habeant hanc potestatem, & hæc sit intentio vouentium obedientiam, pendet ex regula vniuersusque religionis. Quia iuxta doctrinam D. Thomæ, & communem, non omnes religiosi vouent eandem obedientiam, sed singuli secundum suam regulam, & ideo si regula præcipit, vel consulit actus mentales, vel significat, Prælatos posse illos iniungere, tunc eodem modo interpretandum est obedientiæ votum, ut, sc. possint Prælati tales actus imponere: recte autem faciunt, nunquam eos imponendo sub rigore præcepti, propter periculum vitandum; satis enim est exteriorem vacationem præcipere.

16. Lex fundatur in iurisdictione qua solum data est quantum expedit ad commune bonum.

CAPVT XIII.

Utrum lex canonica possit contumitater præcipere, aut prohibere actus internos simul cum externis.

De vobis modis potest interior actus cadere indirecte sub præceptum de exteriori actu, ut notauit lib. 3. cap. 13. in fine, vnus est tantum per quandam consequentiam, quatenus per legis prohibitionem exterior actus sit malus tam in ratione actus, quam in ratione obiecti moralis, & ideo ex vilius legis consequenter sit malum internum propositum faciendi talem actum prohibitum, vel non faciendi talem actum præceptum pro tali tempore. Et de hoc modo non mouetur questio, quia dicto loco ostendimus

1. Duobus modis cadere actum internum indirecte sub præceptum de exteriori actu.

E Z THO II III

dimus, ex omni lege humana iusta cōsequi hanc obligationem. Vnde necesse est, vt maiori ratiōe hanc vim habeat lex canonica. Quis enim dubitet, esse peccatum mortale proponere non audire Missam in die festo? cum sit de obiecto prauo, & actus interior sumat malitiam suam ab obiecto. Vnde in c. nulli, d. 19. dicitur, Nulli fas est, vel velle, vel posse irangredi Apostolica sedis praecepta. Quamquam illud velle non possit ab Ecclesia puniri, quia ad hoc oportet directe, & per se de illo ferre iudicium, & ideo quae de punitione in effectum prodeunte intelligenda. Alter modus indirectae prohibitionis, vel praecepti actus interioris per legem humanam est per quandam concomitantiam cum actu exteriori, ita vt praecepto, vel prohibendo exteriorem, compraeceptatur, vel comprohibetur actus interior, ita vt fit quasi pars actus integri, & compositi, qui est propria materia illius legis, & de hoc modo prohibitionis intelligitur proposita quaestio.

e nulli, explicatur.

2. Oportet autem satis distinguere hanc cōiunctionem actus interni cum externo sub eadem lege, quae per se versatur circa actum, vt externus est, fieri enim potest duobus modis. Prior est, quando cōiunctio est talis, vt internus actus per exteriorem manifestetur, tanquam causa per effectum, vt voluntas audiendi Missam cōiuncta est cum actu audiendi libere, alter est, quando actus interior coniungendus exteriore per illum non manifestatur, vt est in eodem exemplo attentio assistentis ad Missam audiendam, vel intentio audiendi illam propter Dei cultum, vel propter turpem finem. De priori ergo modo nulla est quaestio, quia in dicto etiam loco ostensum est, legem humanam, vt sic, posse praecepere indirecte huiusmodi actum internum, qui ad externum requiritur tanquam necessaria causa eius, quia lex praecepit actum externum humanum, & libere exercendum: impossibile autem est hoc modo illum praecepere quin simul compraeceptat (vt sic rem explicem) talem actum. Reducitur ergo quaestio ad actus interiores posteriori modo cōiunctos cum externis.

3. De his itaq; actibus internis duas inuenio opiniones extreme contrarias. Prima est, posse legem humanam prohibere actum internum, vt cōiunctum alicui exteriori, etiam si illa cōiunctio non sit per se, sed merè per accidens ex arbitrio operantis. Ita sensit Angel. verb. hereticus, n. 2. & sequitur Tabien. excommunicatio, c. 3. & Caiet. in sum. verb. excommunicatio, c. 3. & Soto lib. 10. de iustit. q. 5. ar. 5. & videntur consentire Cord. lib. 4. q. 13. & Couar. in regul. peccatum, 2. n. 7. Fundantur in vsu Ecclesiae, afferuntq; multa iura, quae hoc modo videntur praecepere, aut prohibere actus internos simul cum externis. Primum sit cap. omnia vtriusque, de poenit. & remissis, quatenus praecepto confessionem annuam, praecepit dolorem necessarium, & confessionem cogitationum merè internarum. Secundum est c. dolentes, de celebrat. Missar. & Clement. 1. eodem, vbi praecepitur clericis recitatio attenda, & deuota. Tertium est c. commissarius, de elect. in 6. vbi puniuntur qui recipiunt beneficia absq; intentione suscipiendi debitum ordinem intra annum, nisi mutata voluntate ordinetur. Quartum ex Clement. 1. §. verum, de heret. vbi inquisitores, qui ex odio, vel intentione turpis lucri omittunt contra iustitiam, & conscientiam procedere contra aliquem in causa fidei, excommunicantur. Quintum ex Clemen. 1. de stat. Monach. vbi Monachus Benedictinus sine licentia se conferens ad curiam, animo accusandi Praelatum, excommunicatur, & non sine tali intentione. Sexto ex c. si quis, 8. d. 30. vbi excommunicatur, qui ex contextu, vel interna superstitione ieiunium Ecclesiasticum non seruauerit, & non aliàs, cum tamen contemptus interior actus sit. Et eodem modo solent iura canonica excommunicare facientes hoc, vel illud, scienter, aut temere

Prima sententia affirmans, licet cōiunctio sit per accidens, & tantum ex intentione operantis, non ob usum Ecclesiae. Angel. Tabien. Caiet. Cordub. Couar. c. omnia vtriusque, c. dolentes.

e commissaria.

Clement.

e si quis.

& cum alijs similibus particulis significantibus modos merè internos actuum exteriorum, qui nec sunt per se connexti cum illis, nec per illos manifestantur, & nihilominus censura incurritur cum illo modo, & non sine illo, vt est communis doctrina; ergo.

Secunda opinio negat, posse Ecclesiam praecepere, prohibere, aut punire actum internum cōiunctum merè per accidens cum externo; aut è cōuerso punire externum propter talem internum, qui nec fit causa externi, nec per illum manifestetur. Refertur soler pro hac sententia Syluest. verb. excommunicatio, 7. in 2. excommuni. quatenus impugnat sententiam Angeli, sed re vera non hoc sentit, vt ex dicendis constabit. Refertur etiam Almai. de potest. cituli. c. 3. & probare videtur Nauar. de poenit. d. 5. in principio. n. 26. claris in Cōment. c. fin. de sim. on. n. 20. Vbi ex illo textu id confirmat; nam ideo ibi non puniuntur simonia mentalis in exteriori opus prodiens, quia vitium illud non manifestatur in opere, sed in intentione tantum mentis consistit. Allegat etiam c. venerabilem, §. vlt. de sentent. excommunicat. in 6. Et hanc sententiam defendunt aliqui moderni in hac materia. Et ex illa inferunt primò, eum, qui in Quadragesima confitetur diminute, tacendo, & omitendo in confessione peccata cordis per se occulta non incurere sententiam excommunicationis latam contra eos, qui non obseruant praeceptum Ecclesiae confitendi semel in anno, quia ille non transgreditur praeceptum Ecclesiae, sed diuinum tantum, quia non omittit circumstantiam confessionis externam, de qua possit Ecclesiae constare. Vnde idem à fortiori dicent de illo qui confitetur inualide ex defectu interioris doloris necessarij. Secundò inferunt, clericum beneficium recitantem horas exterius integrè, & completè, quamuis sine vlla attentione recitet voluntariè, non transgredi proprium Ecclesiasticum praeceptum, nec incurere poenas Ecclesiasticas impositas transgressoribus illius praecepti, quia nihil omittit eorum, quae exterius fieri debent, & de quibus possit Ecclesiae constare. Secus vero esset, si illa mentis distractio ex actione exteriori prohibita proveniret: nam tunc iam posset constare de transgressione. Tertio inferunt, non peccare contra prohibitionem Ecclesiae inquisitores iniuste agentes ex odio, nec censuram incurere, nisi odium illud in ipso externo opere ostendant; & sic de alijs.

4. Opinio negativa.

Nauar. & alij recitantes.

e venerabilem.

Mihi autem videtur distinctione vtendum: nam interdu actus intertus coniungitur cum externo tanquam necessarius ad aliquod esse morale, vel quali artificiale, quod lex humana potest intendere, vel praecepere, esto, ille actus externus ad materialem illam actionem sensibilem, prout exterius apparet, necessarius non sit. Vt v.g. intentio baptizandi necessaria est, vt fiat Baptismus, licet non sit necessaria, vt fiat absolutio, neq; vt verba exterius proferantur, & ideo non obstante priori necessitate, illa intentio baptizandi exterius non manifestatur euidenter per exteriores actiones abluendi, aut verba proferendi. Aliquando vero coniungitur intertus actus exteriori omnino extrinsece tam physice, quam moraliter, id est, tam respectu actionis externae materialiter sumptae, quam respectu eiusdem sub ratione factamenti, vel contractus, vel alterius similis formalitatis moralis, quae interdum esse potest materia legis humanae, vel praeceptantis, vel prohibentis: vt erit in dicto exemplo intentio baptizandi gratis, & non propter pretium, vel alia similis, à qua non pendet Baptismus, nec vt ablutio, nec vt sacramentum. De his ergo duobus generibus actuum interiorum censeo, esse diuerso modo loquendum, tam in praeceptis affirmatiuis, quam in negatiuis; & ideo sigillatim de illis dicemus.

5. Interdu actus intertus & alij.

Dico ergo primò: Aliquando actus intertus potest cadere sub obligationem legis, seu praecepti humani, etiam si ex vi actus externi innotescere non possit.

6. Si praeceptum humanum non potest innotescere nisi per externum.

SVA
12

fit infallibiliter, id est, licet non fit necessarius talis actus internus ad efficiendum materialiter actum externum, dummodo fit necessarius ad aliquod esse morale externi actus, quod sæpe potest esse materia legis humanæ. In hoc sentio cum priori sententia, & fortasse Sylu. Almain. & Nauar. non intendunt, hoc negare; imò videtur esse communis sententia Theologorum, vt patebit. Et probatur primò inductione: nam ad verè contrahendum per exteriora verba necessarius est internus consensus, licet per exteriora verba contractus non euidenter appareat talis consensus, quia non est necessarius ad substantiam verborum, & tamen Ecclesia, imò & respublica potest subditis suis præcipere in multis casibus, vt verè contrahant, & pro illis possent leges ferre; ergo ex vi talis præcepti obligatur homo ad contrahendum cum vero consensu, aliàs inutilis esset talis lex. Sic etiam Ecclesia præcipit omnibus recipientibus sacrum ordinem, vt castitatem voueant, quod facere nõ possunt sine interna intentione vouendi, aut se obligandi ad castitatem, quæ per exteriorem ordinationem non innotescit. Idem argumentum sumi potest ex eo, quod Ecclesia potest præcipere sacerdoti, vt aliquando sacrificet, quod facere non potest sine interiori intentione sacrificandi; ergo ad illam obligatur ex vi illius præcepti; aliàs inefficax valde, & inutile esset præceptum, simileq; est de omni præcepto Ecclesiastico recipiendi aliquod sacramentum, & de c. vlt. de hæret. in 6. Vbi præcipitur inquisitoribus, vt puram, ac proximam intentionem habeant, &c. Et de præcepto recitandi horas canonicas: nam (quidquid sit de attentione) saltem de intentione orandi omnes Doctores conueniunt, esse necessariam ex vi talis præcepti, quoniam sine intentione orandi non erat vera oratio, sed ficta.

Dicit forte aliquis, in his omnibus casibus non præcipitur actum internum ex vi iuris humani, sed ex vi iuris diuini, vel naturalis. Nam Ecclesia solum præcipit exercitium illius actus exterioris in ordine ad talem finem, & tunc præceptum diuinum, vel naturale obligat ad operandum cum tali intentione, vel consensu, &c. At hoc neq; vniuersaliter verum est, nec in aliquo ex dictis exemplis sustineri potest. Primum patet in actu v. g. recitandi horas canonicas: nam legere omnia illa, quæ recitatur animo addiscendi, vel refricandi memoriam, non est per se malum, nec contra ius naturale, aut diuinum, vt per se constat, & tamen qui sic legeret horas, & aliter non recitaret, non impleret Ecclesiæ præceptum secundum omnes; ergo obligatio recitandi cum illa intentione est ex præcepto Ecclesiæ. Idem est de intentione recipiendi ordinem sacrum sine animo seruandi castitatem, vel ad illam se obligandi: hoc enim non est intrinsece malum, aut contra ius diuinum, & tamen nunc est peccatum mortale ex vi præcepti Ecclesiæ. Idem licet considerare in præcepto dandi gratis titulos ordinis, aut officium temporale Ecclesiæ, vel aliquid simile, quod non fit prohibitum vendi iure naturali, aut diuino, sed tantum Ecclesiastico; nam intentio dandi gratis talem rem, nunc necessaria est ad vitandum peccatum, & non ex iure diuino; ergo ex Ecclesiastico: ergo Ecclesiastica lex potest obligare ad similem intentionem. Imò in hoc, & præcedenti exemplo lex Ecclesiæ non obligat simpliciter ad hoc, vel illud exterius efficiendum, sed obligat, vt si fiat, gratis fiat, quod pendet omnino ex intentione interna, quæ nõ est simpliciter necessaria ad actum externum, nec per illum sufficienter manifestatur. nam posset esse ratio, & receptio, & vtraq; gratis fieri. In alijs etiam exemplis allatis nõ potest admitti illa responsio: tum quia sæpe est longè maior obligatio habendi talem actum internum ratione præcepti Ecclesiastici, quam esset sine illo, vt interdum fictè contrahere, vel proferre aliqua verba, esset tantum veniale peccatum ex natura rei, & posita lege humana præcipiente talem con-

tractum, erit grane peccatum: tum etiam, quia peccatum, quod ibi solet committi contra ius naturale, solet esse peccatum cõmissionis, vel mendacij, aut fictionis, vel iniuriæ in proximum, vel in Deum, quia actus exterior sic factus inuoluit iniuriam, vel aliã similem malitiam: at verò stante lege positua præcipiente talem actum, contra illam lege positua præcipionem, vt statim declaratur.

Ratio autem à priori assertionis esse videtur, quia isti actus interni sunt necessarii ad humanum conuictum, vel ad cultum religionis in Ecclesia necessarium, non solum materialiter sumpti secundum esse physicum, sed etiam formaliter accepti, vt sunt tales actus morales, vel quasi artificiales, id est, quatenus sunt contractus, sacramentum, sacrificium, cultus oratio, & similes: ergo ad rectam Ecclesiæ gubernationem necessaria illi fuit potestas ad præcipiendum vsum, & exercitium talium actuum secundum tales formales rationes. Non possunt aut ita præcipi, quin præcipiantur actus interni, sine quibus rationes illæ consistere non possunt: ergo illo modo præcipi possunt, siue per actus externos sufficienter manifestentur, siue non, quia, vt præcipiantur satis est illa necessaria connexio, quia non præcipiuntur per se, sed cõpræcipiuntur, nec aliter possunt præcipi efficaciter tales actus externi. Confirmatur, & declaratur, quia ratio potissima, ob quam potest simul cum actione materiali externa præcipi voluntas faciendi illam, est, quia illa actio externa est necessaria ad commune bonum reipublicæ, & non potest humano modo præcipi, non præcepta voluntate, sed etiam hi actus externi sunt necessarii communitatis humanæ, secundum dictas rationes morales, & secundum illas subsistere non possunt sine internis: ergo hi etiam compæcipi possunt.

Accedit, quod vbicumq; actus interior hoc modo coniungitur cum externo, morali, & humano modo per illum manifestatur, quia præsumitur homo habere debitam intentionem cum operatur, licet non fit infallibilis indicatio, quia potest homo esse fictus, & mendax: ergo illud sufficit, vt talis actus interior possit inuolui (vt sic dicam) seu cõprehendi sub adæquata materia, & obligatione legis humanæ. Deniq; confirmatur à contrario, quia sæpe superior potest obligare ad aliquid agendum, quamuis honestas, vel utilitas actionis exterioris præceptæ tota pendeat ex intentione præcipientis, argumento dicti c. venerabilem. s. penult. de sentent. excom. in 6. iuxta Gloss. verb. iustitia, quia non semper tenetur superior rationem sui præcepti subdito reddere: ergo eadem ratione potest præcipere actum externum sub intentione, quæ pendeat à voluntate subdi operantis, etiam si talis intentio videri non possit. Et multæ ex his rationibus probat idem de legibus ciuilibus, vt in finauu li. 3. c. 5. maiorem autem probationem in hunc locum referuari, quia hæc necessitas frequentius occurrit in materia canonica, quæ magis spiritalis est, magisq; ex internis actibus pendet.

Ex hac assertioni infero primò, posse peccari grauiter contra legem Ecclesiasticam ex defectu aliquo in actu mentis, etiam si in exteriori actione non appareat defectus. Probatur, quia Ecclesia præcipit illud actum externum nõ tantum, vt talis est materialiter, & physice, sed etiam vt est talis moraliter, id est, vt est sacramentum, contractus, vel aliquid simile, sed fieri potest, vt propter solum defectum interioris actus, exterior non fit talis; ergo tunc non implebitur præceptum Ecclesiæ, sed peccabitur grauiter contra illud. Hoc constabit clarius in particulari. Secundo infero, transgredi præceptum annuæ confessionis, qui in Quadragesima ita confitetur exterius, vt sacramentum penitentia non percipiat, etiam si hoc tantum contingat ex solo defectu interiori. Ita dixi in 4. tom. 3. part. disp. 36. sect. 7. cum tutiori, & communiore sententia, quam certiore censui, quando

8. Prædicti actus sunt necessarii ad humanum conuictum, vel ad cultum religionis.

9.

10. C. v. lla.

Secundum.

E Z
THO
II
III

242

Vidor.

quando defectus est in integritate. Vnde Vid. in sum. 4. q. de Confess. n. 150. licet credat satisfieri præcepto Ecclesiæ per confessionem sine dolore, requirit nihilominus vt sit integra; imo etiam postulat, vt *iste confiteatur hoc ipsum, quod non habet dolorem*; cum tamen defectus doloris solum sit mentalis, & internus. Et eodem modo loquitur Ledesm. in 4. q. So. a. 2. dub. 12. Et ratio particularis de defectu integritatis esse potest, quia licet peccatum omisium in confessione sit internum, tamen omisio ipsa est de actu externo: est enim omisio partialis confessionis exterioris; potest autem Ecclesiæ præcipere illum actum externum, etiam si materia eius remota sit, seu circa quam sit actus internus: nam licet hoc excedat potestatem humanam in ordine ad forum externum; non tamen est, cur excedat potestatem Ecclesiasticam in ordine ad forum internum, & salutem animæ.

Ledesm.

11.

Et potest hoc ab inconuenienti confirmari, quia alias fidelis habens conscientiam peccati mortalis tantum interni, & mentalis, non teneretur ex præcepto Ecclesiæ confiteri semel in anno ex vi præcepti confessionis, quod videtur absurdum; ergo. Sequela est manifesta, quia si præceptum Ecclesiæ non obligat ad partialem confessionem peccati mortalis interni, multo minus obligabit ad confessionem totalem internorum peccatorum, etiam mortalium. Minor autem patet, tum ex vniuersalitate præcepti, & communi intelligentia illius; tum maxime quia ille tenetur ex præcepto diuino confiteri; Ecclesiæ autem indistinctè, & absolute determinauit tempus, pro qua tale præceptum obligat; ergo posito præcepto Ecclesiæ obligatur ille homo ad confessionem pro illo tempore. Et hæc est ratio generalis etiam pro defectu doloris, vt dicto loco dixi, quia Ecclesiæ præcipit sacramentum poenitentiae recipere semel in anno, quod Christus simpliciter præcipit aliquando recipere. Item quia Ecclesiæ præcipit ita confiteri, vt possit quis absolui, vt ibidem dixi, & rectè notauit Nauar. in c. *placuit*, dist. 6. num. 183. cum Adrian. in 4. mat. de confess. q. 5. dub. 4. Nec est, cur hoc excedat potestatem Ecclesiæ, cum lex sic intellecta sit de vsu externo cuiusdam sacramenti pro tali tempore, & maxime conueniente communi bono Ecclesiæ. Et ideo semper probabilius credi di, potuisse Ecclesiam hoc præcipere, supposita sola institutione, & utilitate talis sacramenti, etiam Christus vsum eius non præcepisset, vt larius tractauit in eodem 4. tom. disputatione, 35. section. 1.

Nauar. Adrian.

12.

3 Corollar. voluntarie distractum non implere præceptum Ecclesiæ.

Tertio infero, beneficiatum voluntarie recitantem sine attentione non implere præceptum Ecclesiæ, etiam si nullum signum externum illius distractionis exhibeat, nec faciat actionem aliquam externam prohibitam, nec omittat aliquid externum præceptum in ordine ad attentionem, sed omnia exteriora plenè impleat, solum in mente voluntarie distractus sit. Nam ille sine dubio peccat mortaliter sic recitando, nisi iterum recitet intra tempus habile, & non contra vsu diuinum, quia nullum est præceptum diuinum de tali recitatione, nec pro tali tempore, nec simpliciter; ergo illud peccatum quatenus est omisio mortalis, est contra Ecclesiasticum præceptum. Sed hæc larius à nobis tractata sunt tom. 2. de relig. tract. 4. li. 4. c. 16. & sequent.

13.

Quartum posse etiam incurri censuras.

Quarto infero, sicut in his casibus peccatur contra præcepta Ecclesiæ, ita potest incurri censuras, vel alias poenas ipso iure impositas non seruantibus talia præcepta. Ratio propria est, quia illa transgressio non est purè mentalis, sed externa, quia est omisio orationis vocalis, vel susceptionis sacramenti sensibilis, licet per accidens occultetur per fictionem orationis, vel sacramenti. Item quia quidquid potest Ecclesiæ sub obligatione peccati mortalis præcipere, potest condigna poena, vel censura punire per ipsam legem, & absque alia sententia ferenda per hominem, quando poena apta est, vt hoc modo impona-

tur, & culpa est illa digna. Denique de censuris hoc ostendi in 5. tom disp. 4. sect. 2. De poenis vero impositis non recitantibus cum teneantur ex obligatione beneficii, idem dixi dicto libro 4. de Horis Canon cap. 26.

14.

2. Coroll.

Dico secundò, quando actus internus nullo modo est necessarius ad esse physicum, vel morale exterioris actus, sed solum coniungi potest ex libertate operantis, tunc non cadit sub Ecclesiasticam legem, nec fortè cadere potest sub humanum præceptum, saltem regulariter loquendo. Prior pars, quæ loquitur de facto, videtur clara, quia (vt exitimo) nullum probabile exemplum afferri potest indicans similem Ecclesiasticam legem, vt patebit respondendo ad iura in principio allegata, & larius inferius explicando per quos actus impleantur præcepta affirmatiua Ecclesiastica. Loquendo autem de possibili non est mihi certa conclusio, sed probabilis; explicatur autè in hunc modum; Quia talis actus interior esse potest necessarius ad honestatem aliquam exterioris; hoc autem sufficit, vt simul præcipi possint; ergo maior patet, quia præcepta affirmatiua non dantur, nisi de actibus virtutum, & in ordine ad aliquam honestatem, & ideo si actus interior præcipitur cum exteriori, erit propter aliquam honestatem non autem propter solum interiore, quia interior non potest ab Ecclesiæ præcipi propter suam honestatem per se, & absolute spectatam, quia vt sic non est materia legislationis humanæ, vt capite precedenti ostensum est; ergo si potest præcipi vt coniunctus exteriori, solum erit vt communicans aliquo modo suam honestatem actui exteriori. Quod autè hoc sufficit declaratur, quia duobus modis potest requiri actus interior ad honestatem actus exterioris. Primò simpliciter, quia sine tali actu non potest actus exterior honeste fieri, vt quando actus exterior non potest honeste fieri sine aliqua intentione honesta, vel quia digne fieri non potest sine interiori dispositione, vt si Eucharistia sumenda sit, & quia non potest digne recipi, nisi à iustificato, ideo sit necessaria contritio, vel attritio cum confessione ad digne communicandum. Secundò potest requiri actus interior solum ad melius esse, sc. vt actus exterior sit honestus, seu pluribus modis bonus, licet sine tali actu possit esse bonus ex obiecto, & circumstantijs proprijs.

Requiri potest ad honestatem actus exterioris

15.

De vtroque ergo ex his modis, verisimile videri potest, posse cadere sub præceptum humanum. Nam de primo inquiri, cur non possit Ecclesiæ præcipere, vt talis actus digne fiat, siue illa dignitas pendat ex circumstantijs extrinsecis, siue ex intrinsecis. Nam illa honestas est simpliciter honestas actus externi, seu compositi ex interno, & externo, quod satis est, vt internus compræcipiatur cum externo. Item iam ille actus internus est necessarius ad quoddam esse morale magni momenti actus externi. Item potest esse valde expediens communi bono Ecclesiæ, vt actus externus cum tota illa integritate, seu rectitudine morali præcipiatur. Maxime si Ecclesiæ sit in graui aliqua necessitate, & velit placare Deum per sacras actiones fidelium sanctè factas. Certè cum potestas gubernatiua Ecclesiæ sit maxime spiritalis, & ordinata præcipue ad salutem animarum, non videtur hic modus præcipiendi in proportionatus illi, cum absolute sit de actu visibili sancto, sicut Ecclesiæ visibilis & sancta est. De alio vero modo licet minus videatur aptus ad præceptum: nihilominus videri potest non omnino impossibilis. Nam interdum præcipimur orare v. g. vel ieiunare pro tali necessitate: ergo potest per tale præceptum directe iniungi, vt dicatur litania v. g. pro tali necessitate in particulari: hoc autem pendet ex intentione interiori operantis, quæ intentio non est necessaria ad honestatem illius orationis, vel ieiunij: nam sine illa possent honeste fieri: ergo. Confirmatur, quia sæpe conceditur indulgentia oranti, vel operanti cum tali intentione, & non alio modo;

modo: ergo si publica necessitas id postularet, posset etiam præcipi actus cum eadem conditione.

16. Conclusio de probabilitate contraria

Nihilominus probabile satis est, vtrumque modum excedere mensuram humanæ legis, etiam Ecclesiasticæ, & de posteriori quidem videtur id clarior, quia per talem actum internum solum additur externo bonitas quædam accidentaria per extrinsecam relationem, vel imperium ab actu interiori omnino distincto: ergo non potest illa bonitas præcipi ex vi præcepti actus externi, sed oportet, vt distincto præcepto per se & directè præcipiatur, quod esset præcipere directè actum internum, quod oblatum est fieri non posse. Secundo declaratur a contrario, quia si quis, non obstante tali præcepto, faceret actum externum bene ex obiecto intrinseco, & circumstantiis per se requisitis, & omittendo alium actum interiorum, tunc solum peccaret omittendo actum internum, non autem faciendo externum actum tali modo: ergo signum est, illa esse duo præcepta distincta, & vnum per se versari circa solum actum interiore, illudque tantum non impleri per internam omissionem. At hoc fieri non potest, iuxta dicta. Tertio id potest ostendi ex vsu Ecclesiæ, & illo eodè exemplo indulgentiarum: nam Ecclesia non consuevit cogere ad talem intentionem internam non necessariam ad substantiam moralium actuum, sed inducit ad illam offerendo spiritualia commoda, sub illa conditione, & non aliter: qui modus semper iudicatus est sufficiens ad subueniendum communibus necessitatibus Ecclesiæ. Ergo alius necessarius non est, neque etiam est conueniens, quia est de re occultissima, & periculis exposita & ideo verisimilius est, non esse materiam ipsam ad legem humanam.

17. Atque hæc vltima ratio potest applicari ad priorem modum, de quo minor est certitudo, quia licet ille modus operandi magis necessarius esse possit ad bonos mores fidelium: nihilominus tamen ad generalem, & conuenientem Ecclesiæ gubernationem videtur sufficere, vt per leges præcipiantur actus externi de se boni, vel religiosi, cum conditionibus necessariis, vt sint tales actus morales: nam eo ipso naturalis ratio, vel ius diuinum obligat, vt honestè seu dignè fiant: ergo non oportuit in hoc multiplicari Ecclesiastica præcepta: maxime quando rectitudo pendet ex solo actu, vel dispositione interiori, de qua Ecclesiæ constare non potest. Accedit, quod talis circumstantia per se non includitur in præcepto de tali actu externo substantialiter spectato, non solum in esse materiali & Physico, sed etiam in esse morali sacramenti, vel contractus, orationis, &c. Ergo vt talis rectitudo præcipiatur, necessarium erit directè, & per se præcipi, quod esset directè præcipere actum interiore.

18. Dico tertio: Ecclesia non potest prohibere, vel punire actum externum de se bonum ex obiecto, & circumstantiis externis, propter solum defectum, què accipere potest ex affectu interno, vel intentione operantis. Vt esset v. g. punire per legem, dantem eleemosynam propter vanam gloriam, etiam si externè non demonstraretur, vel quippiam simile. Hæc est sententia Almaini supra allegati. Assertio satis patet ex præcedenti, & ex rationibus in ea factis, quia profectò talis prohibitio esset directè de actu interno: nam externus non ratione sui, sed ratione interioris tantum prohiberetur, vnde solus etiam internus vere puniretur. Item ad regimen Ecclesiæ visibilis necessarius non est, nec conueniens talis modus prohibitionis, vel pænæ: est enim præter humanam conditionem, & ita nunquam Ecclesia consuevit, vt constabit ex dicendis. Denique hoc bene probant c. vit. de simon. & cap. tua nos, eodem, vt paulò inferius dicam.

19. Vnde infero, & aduerto, facilius esse Prælato ecclesiastico prohibere alicui eleemosynam absolute & simpliciter, & pœnam imponere, si fiat, quam pro-

hibere, vel punire eleemosynam factam propter vanam gloriam. Quia cum prohibetur absolute, potest subesse aliqua ratio pertinens ad externam gubernationem, & fortim, propter quam præceptum sit humanum & iustum, vt notauit Glossa supra citata in d. verb. iustitia, Neque est necessarium, vt superior in suo præcepto suum motum exprimat: nam præsumitur iustum, dum aliud non constat, & ita de transgressione talis præcepti sufficienter constat per solam effectiorem extrinseci actus. At verò si prohibeatur eleemosyna tantum ob circumstantiam prauæ intentionis in lege expressam, eo ipso declaratur, materiam prohibitionis non esse actam, nec rationem prohibitionis accommodatam potestati humanæ, nec de transgressione posse constare per actionem externam, quandoquidem licet illa fiat, non statim fit contra tale præceptum, quia de intentione non constat.

Dico quarto: Ecclesia potest prohibere, & punire actum exteriorum cum dependentia ab interiori affectu, vel intentione accidentaria tali actui, quando actus alias esset malus sine tali intentione, & dignus tali pœna. Iuxta hanc assertionem interpretor opinionem Caiet. & illam aperte docet Sylu. sup. & res ipsa in se videtur satis clara, & vsui conformis. Ratio verò à priori est, quia Ecclesia potest prohibere simpliciter talem actionem externam, & punire illam: ergo potest etiam prohibere, & punire cum tali conditione, sc. si à tali intentione odij, vel simili procedat, & non aliàs. Antecedens patet ex ipsa assertionem, nam supponit, actionem illam esse malam in se sine tali intentione, & consequenter esse dignam pœna, versariq; in materia Ecclesiastica, seu canonica: sic enim semper loquimur. Consequentia vero patet, quia per illam conditionem non extenditur potestas, sed restringitur vsus eius. Magis enim moderata, & restricta est prohibitio, & punitio cū ea conditione, quam si absolute fieret, vt per se notum est. Et declaratur exemplo: nam Ecclesia potest v. g. excommunicare omnem illum, qui graue sacrilegium commiserit: si ergo tantum excommunicet eum, qui scienter illud commiserit, non auget, sed temperat rigorem, & iurisditionis vsus, & tamen particula illa scienter, includit conditionem de actu interiori, id est, si sciens, & volens directè hoc fecerit. Hinc etiam Ecclesia grauiori (vt sic dicam) sed magis restricta, irregularitate punit homicidium voluntarium, quàm casuale, quæ tamen sæpe differunt, nisi in cognitione, & intentione interna. Quia in rigore Ecclesia posset vtrumq; homicidium æquali irregularitate afficere: ex benignitate autem voluit rigorem temperare, quando homicidium non est per se intentum, seu directè voluntarium.

20. 4. Conclusio de actu exteriori non dependente ab interno.

Est etiam optimum exemplum, quod totam doctrinam datam confirmat: nam certum est, hæreticum externum non incurrrere propriam censuram hæreticorum, nisi animo hæretico exterius se prodar: nam si solum fingat, & interius non dissentiat, non incurrit censuram ipso facto; ergo talis censura imposita est propter actum externum cum dependentia ab intentione interna; cum tamen actus externus quoad materialem actionem, vel significationem non pendeat ab illa, nec possit exterius discerni, an procedat ab animo ficto, aut vere hæretico. Similiter est imposita irregularitas rebaptizanti, quam tamen non contrahit, si fictè, & sine intentione exterius rebaptizet, etiam si Ecclesiæ constare non possit de tali fictione, nec de intentionis defectu. Potuissetq; Ecclesia irregularitatem imponere propter externam rebaptizationem sacrilegam, & scandalosam, etiam sine intentione factam; noluit tamen, sed temperavit rigorem; ergo signum est, posse Ecclesiam hoc modo leges ferre circa actus externos, quãdo secundum aliquam rationem moralem respiciet statum Ecclesiæ pendente ab interiori actu; licet non

E Z
THO
II
M V I

non pendeant in materiali actione externa, nec ex aliquo sensibili signo; ergo eadem ratione poterit simili modo prohibere, & punire alia delicta externa, prout iudicaverit expedire.

22. Nec contra hanc assertionem aliquid urget cap. vlt. de simon. citatum à secunda opinione, quia loquitur, quando in actu externo nulla malitia apparet, nec praesumptio illius: & eodem modo loquitur expressè cap. *tuus nos*, eod. Imò ibi est sermo, quando actus exterior habet speciem boni, vt Eleemosinæ, vel religiosi cultus: animus verò est simoniacus, & ideo textus illi procedunt in specie tertiae assertionis, & illam confirmant, huic autem quarta nihil obstat. In c. autem *venerabilem*, §. vlt. quod Nauarr. allegat, nihil inuenio, quod ad causam faciat. Ex §. autem vlt. quem supra allegavi, solum potest colligi, reuocari posse in dubium, an sit iustum præceptum superioris prohibentis actum de se bonum, quatenus ibi permittitur, vt transgressor talis præcepti absoluat ad cautelam: absolute tamen potius supponitur tale præceptum præsumi iustum, licet intentio præcipientis occulta sit. Corollaria autem, quæ ibi inferuntur, vera non sunt, vt de duobus primis iam diximus, & de tertio statim dicemus.

23. Fundamenta verò primæ opinionis, partim hanc, partim primam conclusionem confirmant, & nihil aliud probant. De cap. ergo *omnis vtriusq;*, & de cap. *dolentes*, & *Clement. 1.* satis dictum est in corollariis primæ conclusionis. Ad tertium ex c. *commissa*, multi intelligunt textum illum de recipiente beneficium parochiale, seu curatum sine intentione merè interna recipiendi ordinem intra annum, dicuntque illud defectum intentionis puniri per priuationem fructuum, propter coniunctionem cum opere exteriori, etiam si exterius non ostendatur. Imò addit Soto d. lib. 10. q. 5. art. 6. quod si principio quis non habuit illam intentionem, & post sex menses illam habere incipit, nihilominus manet priuatus fructibus illorum sex mensium, & è conuerso si à principio bona fide recipit beneficium, & post sex menses mutat illam, & decernit non ordinari, ex tunc incipit non facere fructus suos: ac denique generalem statuit regulam pro quocunque tempore anni, pro quo ille non habet intentionem sacerdotij, vel formalem, vel habitualement ex illa relictam, & non retractatam, pro illo priuari fructibus, etiam si tandem intra annum ordinetur.

24. Sed profectò tantus rigor non habetur in textu, nec augendus est in lege pœnali. Et in primis sensus ille de intentione merè interna non videtur habere locum iuxta nostram quartam assertionem, quia receptio beneficii per se non est malus actus, nec punibilis. Vnde videtur potius textus ille in illo sensu procedere contra tertiam assertionem, & ideo dicere aliquis posset, textum illum intelligendum esse de intentione non merè interna, sed signo aliquo manifestata, vel saltem ita insinuata, vt rationabiliter possit ab Ecclesia præsumi. Sed hic sensus admittendus non est, tum quia est contra communem intelligentiam, tam Iuristarum, quam Theologorum, cum Glossa ibi: tum etiam quia est contra proprietatem verborum textus absolute dicentis, *Si promoueri ad sacerdotium non intendens*, & c. tum propterea quia est contra rationem textus, *Cum eos receperis fraudulenter*, hoc enim sit ex vi intentionis interpretis: tum etiam quia textus addit, *Nisi voluntate mutata*, & c. ergo loquutus fuerat de intentione voluntatis: tum denique quia declarat priuationem fructuum ipso facto: non ergo agit de presumptione, sed sufficere censet, quod interior desit intentio.

25. Respondent ergo alij, non esse illam pœnam impositam per legem humanam, sed esse obligationem restituendi, vel in capacitatem fructuum, quæ ex natura rei sequitur ex tali intentione, & per illam legem declaratur. Patet, quia beneficium curatum non da-

tur nisi propter officium, quod exerceri non potest sine sacerdotio, & ideo non sacerdos, qui recipit beneficium sine animo suscipiendi sacerdotium, eo ipso iniuste recipit fructus beneficii, & consequenter non facit illos suos. Quia tunc non recipit fructus propter officium, quod exercet, cum sit capax illius, ergo maxime posset recipere propter spem recipiendi quamprimum, vel tempore præscripto: hanc autem spem auferit praua intentio: ergo reddit talem personam incapacem fructuum, nisi illam mutet, & tempore debito ordinetur.

Hæc verò responsio non habet solidum fundamentum. Nam sine dubio, si lex lata in cap. *commissa*, non addidisset illam priuationem fructuum, non posset cum sufficienti fundamento dici, recipientem beneficium sine tali intentione non facere fructus suos, præsertim de fructibus totius beneficii. Primò, quia beneficium etiam curatum non datur propter solum officium proprium sacerdotis: nam datur etiam propter officium dicendi horas canonicas, & ille sic tenens beneficium, posset recitare horas. Datur etiam propter ministerium chori, & administrationem Ecclesiæ, quæ possunt fieri sine ordine sacerdotali. Præterea non ita datur hoc beneficium propter officium dicendi Missam, & ministrandi sacramenta (propter quæ requiritur sacerdotalis ordo) vt omnino obliget ad faciendam hæc ministeria per seipsum: nam possunt fieri per tertium, maxime ad tempus, quod si ita fiat, sufficere, & saltem vt faciat beneficiatus fructus suos sine obligatione restituendi, præsertim si personaliter resideat, & regat Ecclesiam: ergo hoc etiam modo posset beneficiatus non sacerdos, & intendens non ordinari, per annum satisfacere officio suo, vt suos faceret fructus, si per ius humanum non impediretur.

26. Confirmatur, ac declaratur: nam si sacerdos acciperet tale beneficium cum intentione non ministrandi in illo per annum quoad ordinem sacerdotalem, non ideo non faceret fructus suos, si aliàs integre satisfaceret officio suo, partim per se, partim per alios, & similiter qui acciperet beneficium ante sacerdotium cum intentione accipiendi sacerdotium intra annum: non tamen ministrandi in illo per seipsum tam citò, nec post aliquod tempus, nõ propterea teneretur restituere fructus omnes, nec fortasse partem, si aliàs per alium suppleret, quod per se non faceret, & sufficientem curam haberet suæ Ecclesiæ: ergo secluso iure positivo, idem esset, licet quis reciperet beneficium intra annum. Probatur hæc vltima consequentia, quia non obstante tali intentione, posset satisfacere obligationi officij, propter quod dantur illi redditus beneficii, pro eodem tempore. Et ita ex sola rei natura non deesset titulus ad recipiendos, & retinendos illos fructus sine iniustitia, scil. titulus beneficii cum recitatione, administratione, & seruitio sufficiente beneficii pro toto illo tempore, modo declarato.

27. Vera ergo responsio mihi esse videtur, illam non esse propriam pœnam propter interiorem culpam, etiam adiunctam externo actui de se non malo, nec etiam esse obligationem restituendi propter defectum in officio, vel seruitio beneficii, sed fuisse prudentem ordinationem Ecclesiæ, quæ statuit, vt non daretur beneficium homini non ordinato, nisi sub tali onere, & conditione. Vnde ex quo fuit conditus canon ille, eo ipso, quod talis persona acceptat beneficium, acceptat illud cum illo onere, & ideo si non implet conditionem, non facit fructus suos, quia Ecclesia illi non cõtulit ius ad illos. Nec est incoueniens, quod Ecclesia, licet non iudicet de occultis, det beneficium sub conditione occulta, & interna, quia ad hoc non est necessarium, vt ipsa iudicet de illa conditione, sed satis est, quod recipiens beneficium de illa iudicet, & per iudicium suæ conscientie teneatur ad restituendos fructus, quos non fecit suos sine alio iudicio Ecclesiæ. Sæpe n. in collatione aliqua exterius facta includitur condi-

conditio interna ex parte suscipiētis, vt cum Episcopus conferat ordines alteri ibi est conditio inclusa, quod ille habeat intentionē recipiēdi illos. Et ergo possum dare elemosynam pauperi sub conditione explicata illi, quod habeat intentionem orandi pro me, & si illam non habeat, nō fiat dominus elemosynæ? Quid enim vetat ita fieri? Cum libere possum disponere de re mea prout libuerit. Ita ergo potuit Ecclesia disponere circa collationem beneficiorum parochialium, quia ita oportebat obligare recipientes, & nullus poterat esse conuenientior modus illos cogendi ad habendam illam intentionem.

iustum ab illo procedentem. Et ita ille textus probat quartam assertionem, vt etiam dixi in tom. 5. dicta disp. 4. se. 2. idem dicendum est cum proportionem ad 5. ex Clement. 5. de stat. Monach. Et ad sextum ex dicto *ca. si quis*. nam actiones illæ, quæ ibi puniuntur, & alias prohibita sunt, & prauæ, & moraliter loquendo sufficienter manifestant prauum animum, à quo proficiuntur. Reliqua in illa opinione iuxta quartam assertionem procedunt.

CAPVT XIV.

Quæ sit seruanda forma, seu solemnitas in legibus canonicis ferendis.

Nihil in presenti tractandum proponimus de forma intrinseca legis canonicæ, quia omnia, quæ de hoc puncto diximus lib. præcedenti, cap. 13. communia sunt legi humanæ vt sic, nec aliquid speciale notandum occurrit in lege canonica. Imò etiam quæ de forma extrinseca diximus de legib. ciuilibus, magna ex parte communia sunt canonicis, quia illis conueniunt, quatenus humane sunt, & non quatenus ciuiles, seu seculares sunt. Et ideo leges canonicæ in signo etiam sensibili consistunt, & verba requirunt, quæ sufficienter explicent præceptum, seu voluntatem obligandi Prælati cum talibus conditionibus, quæ ad legem sufficiant, vt cum perpetuitate, communitate, & similibus, vt ibi explicatum est; vbi etiam sufficientia verba declaramus.

Vltra illa verò non est data determinata forma verborum in legib. canonicis ferendis, vel ex iure diuino; vel ex Ecclesiastico, præsertim quoad proprios canones, quorum conditor est Pontifex, qui semper est superior illis, & ideo non arctatur ad certam formam verborum. Inferiores verò Episcopi, & Prælati, vel capitula limitari possunt ad seruandam certam verborum formam, vel solemnitatem. Sed de hac etiam non constat saltem ex iure communi. Nam licet in quibusdam statutis requiratur consensus capituli respectu Prælati, vel e conuerso consensus Prælati respectu Capituli, vel aliquid simile: illud magis pertinet ad limitationem potestatis, quàm ad determinationem formæ seruandæ in lege ferenda. Præterea non est etiam de ratione legis canonicæ vt sit scripta. nam ea, quæ de hoc puncto allegauimus, pro lege ciuili maximè probant de cano. Canon. vt sit scripta. & præcipue de Pontificia propter supremam potestatem vt dixi. Inferiorum autem statuta semper feruntur in scriptis, & ita seruandum est ad tollendam ambiguitatem, vel obscuritatem. Vnde etiam oportet, vt ex tenore ipsius scripturæ constet, ex potestate legislatiua esse profectam, & continere actum eius, alias non erit sufficiens signum voluntatis Principis ferendi legem, vel obligandi subditos communi, & stabili legis obligatione, quod in sequenti puncto declarabitur.

Hinc enim suboritur dubium supra tractatum de lege ciuili, an Epistole Pontificiæ leges canonicas inducant, quoniam in eis respondent ad speciales interrogationes, aut consultationes. Canonistæ enim interdum indicant, hæc responsa Pontificum non introducere legem; Abb. in c. tua, de sponsal. n. 3. & ibi Alex. in Neuo n. 15. & Præpos. si. n. 4. ad 7. nam exponens illud textum, dicentem verba esse de necessitate matrimonij, quoad Ecclesiam, dicit, non introducere legem, quia solum continet responsum Pontificis ad priuatam consultationem.

Contraria verò sententia vera est, à qua dicti auctores non dissentiunt: est n. certa, & inter Iurisperitos communis tenet Glossa in c. ex tua, de fil. Presbyt. verb. consultationem. vbi Panorm. idem sentit, & tacite declarat priorem sententiam, vt statim dicam. Idem Felin. rubr. de rescrip. in princip. cum Rom.

X conf.

29. Quod si obiciās, quia ius illud etiam habuit locum in eos, quia iam ante illum canonem receperant beneficia. Respondeo negando assumptum, quia lex non extenditur ad præterita per se loquendo, & ibi non explicatur, nec est extensio faciēda in lege pœnali sine sufficienti causa. Vel certe si dispositio illa habet locum circa beneficia iam recepta, erit quatenus à tempore illius legis coeperunt retineri cum mala fide, & in ea perseueratum est per reliquam partem anni iuxta dicenda in sequenti puncto. Hoc igitur modo explicatus ille canon, nec facit pro conclusione quarta, nec obstat tertiæ, sed continet limitationem alterius rationis: nam limitat modum, & conditionem conferendi talia beneficia talibus personis.

30. Aliter verò posset exponi iuxta tertiam assertionem, illam esse pœnam impositam pro omissione externa sacerdotalis ordinis, quem ex præcepto diuino definito per Ecclesiam teneatur recipere intra annum, qui tale beneficium recipit, quoniam illa ommissio processit ex tali intentione fraudulenta. Ad hoc explicandum aduerto circa illius textum, ibi nō imponi conditionem illam, *Si recipias beneficium sine intentione sacerdotij intra annum*, vt absolute sufficientem ad contrahendam illam obligationem restituendi, sed cum illa moderatione, *Nisi voluntate mutata promotus fuerit*. Vnde fit, vt licet quis accipiat beneficium sine illa intentione, & ita perfruat per vndecim menses, si tandem mutet intentionem, & intra vicimum mensem ordinatur, faciet fructus suos, vel confirmabit (vt sic dicam) dominium in retentione eorū, quia noluit Ecclesia aliter ponere illam conditionem, vt ex textu patet. Estq; optima ratio, quia hoc modo melius lex illa obtinet effectum intentum, qui est, vt ille ordinetur, & inseruiat beneficio semel accepto, & ita per receptionem ordinis purgatur prior defectus, quia impletur conditio ab Ecclesia postulata, quæ in summa est, vt non habeatur illa praua intentio à principio, vel saltem, vt non perseueretur in illa vsq; ad effectum non recipiendi ordinem per totum annum. Vnde quod Soto ait de restitutione faciēda pro quocunq; tempore anni, pro quo illa intentio debita non habetur, non habet locum si tandem mutatur voluntas, & recipitur ordo intra annum, quia tunc nulla restitutio faciēda est, vt dixi, & ex textu constat. Signum ergo est, pœnam illam (si pœna est) non imponi intentionem propter tantum internam secundum se, sed prout annexam, & prædeuntē in omissionem externam totius anni, quæ ommissio mala est, & posset puniri illa pœna, etiam sine illa intentione à principio concepta, sed per negligentē dilationem totius anni contractam. Atq; hoc modo textus ille confirmat tertiam conclusionem, & nihil obstat quartæ. Alia verò, quæ attingit Soto, an ille textus loquens de receptione beneficii extendi debeat ad retentionem, & an loquens de beneficiis parochialibus extendendus sit ad Episcopatus, & similia, ad præsentem materiam non spectant.

31. Circa quartum de Censura imposita inquisitoribus iniuste procedentibus ex odio, vel turpi affectu in dicta Clem. 1. §. verum, aliqui dicunt, loqui de odio manifesto signis externis, sed sine fundamento in textu, & sine causa, quia illa excommunicatio non fertur propter aliud signum odij, sed propter effectum Suarez de Legib.

E Z
THO
II
IV

Non est de
ratione legis
Canon. vt sit
scripta.

3.
Sent. dicen-
tium Episc.
Pontif. indu-
cere leges
Canon.
Alex. de Neq.
uo.
Præpos.

4.
Vera senten-
tia
Glossa.
Panorm.
Felin.